

KISS ERNŐ SWEELINCKTŐL HÄNDELIG

Stachó László zenetudós, orgonaművész különleges hangversenye az Újszegedi Református Templom XXI. századi spanyol barokk orgonáján

Stachó László portréja
(Fotó: Végh László)

Igazi nóvum és meglepetés volt Stachó László orgonakoncertje Újszegeden. Alig 13 éve készült el a minden szempontból kiváló református templom Szeged balparti nagy kertvárosában a szűkösnek bizonyult imaterem helyébe (tervező: Tér és Forma Kft., vezető tervező: Vesmásné Zákányi Ildikó); nemsokára valódi orgonát is építettek az új Isten Háza karzatára; melynek különleges a története: egy 1993-ban Portugáliában készített barokk orgonát vásárolt meg az egyházközség, mely előbb Pécsre, majd Szegedre került, s a templom felszentelésén már meg is szólalt. A digitális orgonák világában remekszabott ritkaságként hagyományos, sőt historizáló, „sípos” orgona épült a délalföldi metropolisban, amire városunkban régóta nem volt példa. Stachó László zenetudós és pszichológus az elmúlt évtizedekben inkább zenetudományi oktatói munkája és jeles publikációi révén volt ismert, bár köztudomású, hogy kiváló hangszeres előadó; önálló orgonahangversenye nagy élmény volt, többféle szempontból is. Az univerzális művész egy igen tartalmas levéllel tisztelt meg koncertje után, melyben leírta orgonista hitvallását is:

„(...) ...a játékmód tekintetében sokkal szabadabbnak érzem magam, mint a hivatásos orgonaművészek. Fittyet hányok az „orgonista-berögződésekre” és – szerintem sokszor igen káros – előadási tradíciókra, bár (...) ismerősek számomra; nekem ugyanis egy orgonaesten játszott repertoár nem elsősorban

„orgona-repertoár”, hanem „nagybetűs zene”, amelyben a muzikológusi, előadóművészet-történelmi tudásom és a szenvedélyem olyan, a felszínen ellentétesnek tűnő megközelítések, mint a historikus előadasmód, valamint a 20. század első felének előadóművészete iránt egyaránt, egyszerre hat. Az a célom, hogy rögtön érthető (beszédszerű), minden másodpercében élvezetes és friss, „helyben készült” előadásokat nyújtsak a közönségemnek az imént jellemzett tudás szilárd bázisán. Megpróbálok a komponista fejébe bújni, miért egy-egy adott megoldást választott az adott pillanatban, és úgy tálalni a „főztjét” a közönségemnek, hogy kiélvezhessék benne valamennyi finomságot – persze soha nem tolakodó módon. (...)”

Az Újszegedi Református Templom orgonája és játszóasztala
(Fotó: Sipos Ete Zoltán)

Ezen rokonszenves gondolatainak már a műsorválasztás is megfelelt: igazi ritkaságokat tűzött műsorra. Elsőként a szinte elfeledett, alig játszott Sweelinck *Onder een linde groen*-variációi csendültek fel, (a Sweelinck-műjegyzék 325. sz. darabja), üde, friss hangulatot biztosítva. A második darabbal az orgonaestek kikerülhetetlen szerzője, J. S. Bach is műsorra került; igaz, csak átdolgozóként: Benedetto Marcello d-moll concerto-ja az ő átíratában hangzott fel, alighanem először városunkban – ez azonban szinte valamennyi aznapi műre vonatkozott. Így például a fiatal Händel a–moll fantáziájára, d-moll concerto-jára és a Händel neve alatt szereplő, de voltaképp Fortunato Chelleri alkotására, a D-dúr carillon-ra (kb.: harangjáték). Meghallgatásuk után egyet kellett értenünk a művész jelzőivel: „(...) ...elképesztő lelkesedés, frissesség és extravagancia jellemez egy-egy fiatalkori [Händel] tételt.” Emellett azon véleménye is beigazolódtott, mely szerint „(...) kedves fölfedezés volt számomra, hogy eredetileg csembalóra írt és általában csembalón játszott művek kifejezetten jobban, sokkal érdekesebben szólnak orgonán egy-egy különleges regiszter kihasználásával. (...)”

Ez különösen szembetűnő volt Rameau ötletesen kiválogatott karakterdarabjai és tételei előadása során (*La Poule* (A tyúk), RCT 6/12, *L'Indiscreète* (Az indiszkrét), RCT 10/2, *Le rappel des oiseaux* (Madárszó); *Musette en rondeau* (Duda-rondó) és *Tambourin* (Csörgőtánc) az e-moll szvitből).

Az újszegedi orgona remek specifikumai talán legjobban a szintén alig ismert John Stanley (1712–1786) D-dúr voluntary (kivonulási zene az istentisztelet végén) c. műve megszólalása során érvényesültek. A kisméretű hangszer ugyanis meglepően erőteljes nyelvsíppokkal rendelkezik, ezért tiszta, harsány hangok áradnak belőle.

Stachó László orgonahangversenye – melynek során a zenetudós–művész értékes ismertetőket is mondott – tehát valódi jeles esemény volt Szeged hangversenyéletében. Érdeemes tehát ellátogatnunk az újszegedi református templom zenei rendezvényeire. S kívánjuk, hogy a művész minél gyakrabban lépjen a közönség elé. Ehhez máris lenne egy ajánlatunk (bár a Parlando következő száma várhatóan már e koncert után jelenik meg): 2024. május 15-én, szerdán 19.00 órától Bódi Zsófia német-francia (és magyar) dalestjén zongorakísérőként hallhatjuk az SZTE Rektori Hivatala Dísztermében (Szeged, Dugonics tér 13.).